

ר' עובדיה מברטנורא
הקטנה הסמוכה להן כארבע
אמות ומשלימים מדתן חוצה
לה: ואין אנשי עיר קטנה
מהלכין את הגדולה. כולה כד'
אמות, לפי שמדת תחומין כלה
באמצע עיר גדולה לפיכך אין
עיר גדולה נחשבת להם כד'
אמות ואין הולכים בה אלא עד
סוף תחומן: כיצד מי שהיה
מעיר גדולה. מתניתין חסורי
מחסרא והכי קתני, אנשי עיר
גדולה מהלכין את כל עיר
קטנה ואין אנשי עיר קטנה
מהלכין את כל עיר גדולה, במה
דברים אמורים במודד אלפים
אמה, אבל הנותן עירובו בתוך
העיר, בין נתנו אנשי עיר גדולה
עירובן בקטנה בין נתנו אנשי
עיר קטנה עירובן בגדולה,
מהלכין כל העיר שהעירוב
מונח בה כד' אמות, כיצד מי
שהיה מעיר גדולה ונתן את
עירובו בעיר קטנה כו': ור'
עקיבא. חולק על ת"ק וסבר
שאין העירוב עושה העיר
שהוא מונח בה כד' אמות, ואין
מונים אלפים אלא ממקום
העירוב. ואין הלכה כר"ע:
ט אימתי בזמן שאין בה
דיורים. שנפרצו מחיצותיה
ואינה ראויה לדיורין, שאם

מידת תחומם חוצה לה, ואין אנשי עיר קטנה
מהלכין את כל עיר גדולה שכן תחומם מסתיים
בתוך העיר הגדולה, ולכן אין העיר הגדולה נחשבת
להם כארבע אמות, ואינם הולכים אלא עד סוף
תחומם.⁴⁵

ביצד? מי שהיה גר בעיר גדולה ונתן את
עירובו בעיר קטנה הנמצאת בתחומה של העיר
הגדולה, וכן מי שהיה גר בעיר קטנה ונתן את
עירובו בעיר גדולה - מהלך את פלה וחוצה
לה אלפים אמה שנתנית העירוב בתוך העיר
עושה אותה כולה כארבע אמות.

ורבי עקיבא אומר: אין לו אלא ממקום עירובו
אלפים אמה שסובר הוא, שאין העיר נחשבת
כארבע אמות אלא למי ששבת בה בעצמו, אבל לא
למי שקנה שם שביתה על ידי עירוב בלבד:

משנה ט

אמר להן רבי עקיבא לחכמים: אי - האין אתם
מודים לי בנותן עירובו במערה, שאין לו
ממקום עירובו אלא אלפים אמה ואין המערה
נחשבת כארבע אמות, אם כן אותו הדין יהיה גם
במניח עירובו בעיר? אמרו לו חכמים רבי עקיבא:
אימתי אין המערה נחשבת לנותן בה את עירובו
כארבע אמות? בזמן שאין בה דיורין - שאינה

ראויה לדיורין אע"פ שאין בה עכשיו דיורין אינה נחשבת כולה אלא כד' אמות לדברי חכמים. וכן
עיר שאין יושב בה ויש לה חומה סביב שנתן בה עירובו נחשבת כד' אמות, ואפילו היא גדולה

ביאורים והרחבות

45. בגמרא (ט, ב) מובאות שתי גירסאות להבנת המשנה הזו. רב אידי שנה: "אנשי עיר גדולה
מהלכין... ואנשי עיר קטנה מהלכין..." לפי גירסה זו גם לגבי אנשי העיר הקטנה אומרת
המשנה שמהלכין את כל העיר הגדולה. ורבא גורס "ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את עיר
גדולה" (וכך היא הגירסא שלפנינו). אמר רב נחמן: מאן דתני "אנשי" לא משתבש, ומאן דתני
"אין אנשי" לא משתבש. מאן דתני אנשי לא משתבש, דמוקים לה בנותן (שנתנו אנשי העיר
האחת עירובם בעיר השניה, ועל ידי זה קנו שביתה בעיר ההיא, לפיכך נחשבת כל העיר כארבע אמות
למי שנתן בה עירובו). ומאן דתני אין אנשי לא משתבש, דמוקים לה במודד (שלא הניחו עירוב

ראויה לדירה, **אָבֵל יֵשׁ בָּהּ דְיוֹרִין** - שראויה לדירה, אפילו לא דרים בה כעת, נחשב לו כארבע אמות ו**מִהֲלֵךְ אֶת פְּלֵה וְחוּצָה לָהּ אֲלֵפִים אִמָּה**. לפי זה **נִמְצָא קָל דִּין תּוֹכָה** של המערה, שהנותן את העירוב בתוכה, יש לו אלפיים אמה מלבד המערה, ואילו הנותן את עירובו **מִזֵּל גְּבֵה** אין לו אלא אלפיים אמה ממקום עירובו.

וְלַמּוֹדֵד שְׁאֵמְרוּ כלומר, אף על פי שחולקים חכמים על רבי עקיבא בנותן את עירובו בתוך העיר שנחשבת לו העיר כולה כארבע אמות, מודים הם שהמודד תחומו ממקום שביתתו **נוֹתֵינִן לוֹ אֲלֵפִים אִמָּה** ולא יותר, **שְׁאֵפְלוּ סוּף מִדְּתוֹ פְּלֵה בְּמַעְרָה** הולך עד מקום שכלתה בו מידת תחומו, ואינו רשאי להמשיך ללכת עד סוף המערה, אפילו אם יש בה דיורין:

ר' עובדיה מברטנורא
כאנטוכיא: נמצא קל תוכה מעל גבה. דאילו גבה של מערה אם נתן שם עירובו אין לו אלא אלפים אמה ממקום עירובו, דגבה אינו ראוי לדיורין ותוכה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה: ולמודד שאמרו. אע"פ שחולקים חכמים על ר"ע בנותן עירובו בעיר לומר שכל העיר לו כד' אמות, מודים הן שהבא ממקום שביתתו וכלתה מדתו של אלפים אמה אפילו במערה שיש בה דיורין שאינו נכנס להלן ממדתו כלום:
ו א הדר. מי שאינו מודה בעירוב. כותי: הרי זה אוסר עליו. לטלטל מביתו לחצר, עד שישכור ממנו רשות שיש לו

פרק שישי

דין עירוב חצרות

משנה א

ישראל⁴⁶ **הֵדָר עִם הַנְּכָרִי בְּחֶצֶר** אחת, כלומר ביתו של הישראל וביתו של הנכרי פתוחים לאותה חצר, **אוֹ הֵדָר עִם מִי שְׁאֵינוֹ מוֹדֵה בְּעֶרֶב** כגון כותי - **הֵרִי זֶה** הגוי או הכותי **אוֹסֵר עָלָיו** - על הישראל להוציא מביתו לחצר ולהכניס ממנה לביתו עד שישכור ממנו את רשותו בחצר, כיון שאין לגוי או לכותי השתתפות בעירוב, **דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר**.

ביאורים והרחבות

בעיר השניה, אלא שקנו שבייתה בעיר, ומודדים את התחום לכיוון העיר השניה), **וחסורי מחסרה והכי קתני:** אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה, ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה, במה דברים אמורים? במודד (במי שמודד את התחום מעירו ששבת בה, לכיוון העיר השניה), אבל מי שהיה בעיר גדולה, והניח את עירובו בעיר קטנה, היה בעיר קטנה, והניח את עירובו בעיר גדולה, מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה.

46. **הקדמה:** מכאן ואילך עוסקת המסכת בעירובי חצרות ושיתופי מבואות. וכבר למדנו (לעיל ב, ו) שאם אחד מדיורי החצר לא השתתף בעירוב, הריהו אוסר על שאר הדיורים להכניס ולהוציא מן הבתים לחצר, אולם יכול הוא לבטל את רשותו להם, ובזה כולם מותרים לטלטל בחצר. משנתנו מלמדת שנכרי הדר בחצר לא מועיל ביטול רשותו, אלא צריך שישכיר הנכרי את רשותו לשאר הדיורים.

רבי אליעזר בן יעקב אומר: לעולם נכרי אינו אוסר את החצר, אלא עד שיהיו לפחות שני ישראלים דרים באותה חצר, והיה אוסרין זה על זה עד שיעשו עירוב ביניהם, במקרה כזה הנכרי אוסר עליהם ואינם יכולים לערב ביניהם, אלא אם כן שכרו מהנכרי את רשותו⁴⁷:

משנה ב

אמר רבן גמליאל*: מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים, וביטל לנו את רשותו כדי להתיר לנו לטלטל שם, ואמר לנו אבא - רבן שמעון בן רבן גמליאל הראשון: מהרו והוציאו את כל הפלים שלכם למבוי, עד שלא

ר' עובדיה מברטנורא
בחצר: לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים. בין לתנא קמא בין לרבי אליעזר בן יעקב דירת גוי לאו שמה דירה ובדין הוא שלא תאסור, אלא דגזור רבנן כדי שלא ידור ישראל עם הגוי שלא ילמד ממעשיו. ת"ק סבר אע"ג דגוי חשיד אשפיכת דמים ואסור לישראל להתיחד עמו, זמנין דמקרי ודייר ישראל עם הגוי, ואמור רבנן אין עירוב מועיל במקום גוי ואין בטול רשות מועיל במקום גוי עד שישכיר, לא ישכיר דחייש לכשפים ומתוך כך לא יבא ישראל לדור עם הגוי ולא

ילמוד ממעשיו. ור"א בן יעקב סבר כיון גוי חשוד אשפיכת דמים, תרי, דשכיחי דדיירי גזרו בהו רבנן, חד, דלא שכיח דייר, שאסור להתיחד עם הגוי לא גזרו ביה רבנן. והלכה כראב"י. ושוכרים מן הגוי אפילו בפחות משה פרוטה ואפילו בשבת. ואע"פ שאין הגוי מבטל רשותו עד שישכור ממנו ישראל, יכול לבטל רשותו ואפילו בשבת, והוא שיאמר לחברו כשלא עירבו רשותי מבוטלת לך, ויהיה הוא אסור לטלטל בחצר וחברו מותר, ואם ירצו אחר שהשלים חברו לטלטל מה שצריך לו יכול חברו לחזור ולבטל לו רשותו ויהיה הוא מותר וחברו אסור: **ב מעשה בצדוקי. מתני' חסורי מחסרה והכי קתני, צדוקי הרי הוא כגוי, ר"ג אומר אינו והגוי, ומעשה בצדוקי אחד כו' ואמר לנו אבא מהרו ועשו צרכיכם עד שלא יוציא ויאסר עליכם. שמע מינה דכישראל הוא ויכול לבטל רשות, ומפני שהמבטל רשותו וחזר והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר כדלקמן, משום הכי קאמר ר"ג מהרו ועשו צרכיכם עד שלא יוציא הוא כליו לחצר ויחזור ויזכה ברשותו שבטל ויאסר עליכם, אבל אי כגוי הוא ואין הגוי יכול לבטל עד שישכור, היכי הוי מצי למיסר עלייהו מאחר דאגיר להו**

ביאורים והרחבות

47. בגמרא (סב, א) למדוין, שמן הדין דירת הנכרי אין שמה דירה, ואין הנכרי אוסר על הישראלים הדרים עמו בחצר, אלא שגזרו חכמים, שהנכרי יאסור עליהם עד שישכיר להם את רשותו, כדי להקשות עליהם את המגורים עם הנכרי ועל ידי כך ימנעו מלגזר עמו בחצר שלא ילמדו ממעשיו. רבי אליעזר בן יעקב סבר, שמכיון שגוי חשוד על שפיכות דמים, אינו מצוי שיהודי ידור עמו ביחידות באותה חצר, לכן לא גזרו חכמים אלא בכגון ששני ישראלים דרים שם עם הגוי. ורבי מאיר סובר, שקורה לפעמים שישראל כן גר בשכנות עם נכרי, ואסרו עליו לטלטל בחצר עד שישכור את רשותו של הנכרי.

רבן שמעון בן רבן גמליאל הראשון - ראשון הנשיאים היה שמעון בן הלל - נשיאותו לא היתה תלויה בשום מאורע או ענין ואין זכרונו בא לפנינו כל עיקר, ייתכן שהיה נשיא זמן קצר שכן הלל אביו האריך ימים. המקור היחידי לנשיאותו לאחר הלל אביו מופיע בגמרא שבת (טו, א).
הנשיא אחריו היה בנו - רבן גמליאל הזקן שהיה נשיא הסנהדרין ומנהיג האומה בעשרות השנים שלפני חורבן הבית. **הוא הראשון שנקרא בתואר "רבן", כלומר רבינו, הואיל והיה אהוב ואהוד בפני כל רואיו. על**